

Transparentnost Srbija
Transparency Serbia

Transparentnost Srbija

pregled aktivnosti

oktobar 2020. godine

Bilten broj 10/2020

Sadržaj:

Aktivnosti	2
Pod lupom.....	5
Javni dug bez granice	5
Trafo stanica na telefonski poziv	6
Izveštaj ODIHR o izborima u Srbiji: Sprečiti zloupotrebu položaja i pritisak na birače tokom izborne kampanje.....	8
Saopštenja.....	11
Predlog prioriteta za borbu protiv korupcije u radu nove Skupštine i Vlade	11
Važne poruke za borbu protiv korupcije u izveštaju Evropske komisije	12
Javnost još čeka potpune i proverljive informacije o testiranim, obolelim i preminulim osobama iz informacionog sistema COVID-19.....	13
Inicijative i analize	16
Da li je Aleksandar Vučić prijavio saznanja o korupciji u Vladi Srbije	16
Konferencije	18
Regulacija promotivnih aktivnosti javnih entiteta u medijskom sektoru	18
NKEU predstavio Knjigu preporuka za brže evrointegracije Srbije.....	20
Mediji.....	23
Sumpor.....	23
Najam vozila po enormnim cenama, novi šablon vlasti za izvlačenje para	24
Veliki međudržavni ugovori čiji je sadržaj za nas tajna	26

Aktivnosti

Tokom posete Beogradu, radi predstavljanja novog izveštaja Evropske komisije za Srbiju i planova EU za investicije na Balkanu, Evropski komesar za susedsku politiku i pregovore o proširenju, Oliver Varhelji, sastao se 8. oktobra sa predstavnicima Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji. Među njima je bio i programski direktor Transparentnosti, Nemanja Nenadić, kao koordinator radne grupe za poglavlje 5, Javne nabavke. „Ekonomski jaz između regiona i EU je veliki i želimo da ga smanjimo kako biste se pridružili što pre, rekao je Varhelji, predstavljajući detalje Ekonomsko-investicionog plana za region vredan devet milijardi evra. Prema rečima Varheljija, radi se o devet milijardi evra bespovratnih sredstava iz IPA 3, koje će biti investirane u deset oblasti i to bi trebalo da mobiliše investicije u vrednosti od 20 milijardi evra. Nenadić je iskoristio ovu priliku da upita evropskog komesara o tome da li će planirane investicije u infrastrukturu biti realizovane kroz javne nabavke, što je ovaj potvrdio. Nenadić je u vezi sa tim podsetio na to da je ovogodišnji izveštaj Evropske komisije, jasnije nego ikada ranije, ukazuje na nedopustivost prakse da Srbija svoje velike infrastrukturne projekte realizuje na drugi način, na osnovu međudržavnih sporazuma ili odredaba posebnog zakona („o linijskog infrastrukturi“). U tom smislu, a u kontekstu najavljene podrške za sprovođenje infrastrukturnih projekata u Srbiji i drugim zemljama regiona, bilo bi logično da EU zatraži da se slični projekti koji se finansiraju iz nacionalnih budžeta ili kredita takođe realizuju primenom kompetitivnih i transparentnih procedura.

Transparentnost Srbija predstavila je 30. oktobra, na konferenciji organizovanoj putem Zoom platforme, analizu "Regulacija promotivnih aktivnosti javnih entiteta u medijskom sektoru". Detaljnije u poglavlju "Konferencije".

Predstavnik TS, Nemanja Nenadić, učestvovao je 13.10.2020. na onlajn debati na temu rizika poslovanja u srednoj Evropi i Rusiji. Ovaj skup je organizovao Transparency International UK, Business Integrity Programme, a debata je organizovana po pravilima Chatham House. U okviru panela o Balkanu, Nenadić je predstavio nalaze TS o sprovođenju najvećih infrastrukturnih projekata u Srbiji, kao i nalaze o upravljanju javnim preduzećima.

Na radnom sastanku TS sa predstavnicima Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj ([OECD](#)) 27. oktobra razmotrene su mogućnosti za saradnju u oblastima od zajedničkog interesovanja. OECD je 2019. započela [trogodišnji projekat](#) koji ima za cilj razvoj mogućnosti za jačanje tržišnog poslovanja u Srbiji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. U okviru tog projekta nameravane su različite aktivnosti, uključujući i kolektivne akcije za jačanje poslovnog okruženja, integriteta i borbe protiv korupcije. Zaključeno je da postoji dosta prostora za saradnju, naročito u vezi sa aktuelnim istraživanjem TS, Business Integrity Country Agenda (BICA), kao i u vezi sa brojnim inicijativama koje TS namerava da pokrene radi rešavanja problema koji su uočeni tokom tog istraživanja.

Na panel diskusiji “Mehanizmi za unapređenje konkurencije u javnim nabavkama”, koju je 2. oktobra održalo poslovno udruženje “Ponuđači Srbije”, programski direktor Transparentnosti Srbija Nemanja Nenadić predstavio je ključne korake koji bi državni organi i drugi subjekti trebalo da preduzmu kako bi se podigao veoma nizak nivo konkurencije u javnim nabavkama u Srbiji. Kao glavni razlozi male konkurencije prepoznati su međudržavni sporazumi i posebni zakoni koji isključuju primenu Zakona o javnim nabavkama i javno-privatnom partnerstvu, zatim odredbe novog Zakona o javnim nabavkama koje su drastično povećale pragove za obavezno sprovođenje javnih nabavki, slabosti tržišta, preterani zahtevi koji se stavljaju pred potencijalne ponuđače, diskriminacioni uslovi i kriterijumi, nedovoljna informisanost potencijalnih ponuđača o mogućnostima da se nadmeću na javnim nabavkama, kao i problemi koji se tiču privrede – mali broj potencijalnih ponuđača za određeno tržište što u nekim slučajevima omogućava i njihove dogovore o tome kako da izigraju konkurenciju.

Nenadić je, između ostalog, ukazao da se stanje može najviše popraviti ukoliko bi se prekinulo sa praksom isključivanja primene domaćih propisa u javnim nabavkama. Imajući u vidu da za tako nešto očigledno ne postoji politička volja, na popravljavanje stanja se može uticati i kroz druge mehanizme. Pre svega, doprinos bi trebalo da daju javna tužilaštva, u saradnji sa Komisijom za zaštitku konkurencije, Republičkom komisijom za zaštitu prava, Državnom revizorskom institucijom i drugim organima koji uoče moguće povrede konkurencije kod javnih nabavki, a koji bi trebalo da pokrenu postupke za istragu i kažnjavanje, koji su sada izuzetno retki, i pored toga što su propisana krivična dela u ovoj oblasti. Jačanju konkurencije može pomoći i uvođenje prakse da se potencijalni ponuđači određenih vrsta nabavki registruju (npr. u okviru Privredne komore), a da zatim naručioci elektronskom poštom pozivaju sve firme koje su iskazale svoju zainteresovanost za sprovođenje nabavki određene vrste (npr. preme Opštem rečniku javnih nabavki). Ovo bi se moglo predvideti i kao njihova obaveza, kroz interne akte naručilaca, a takvo postupanje bi mogla preporučiti i Kancelarija za javne nabavke, radi postizanja većeg efekta, a u odsustvu zakonske obaveze. Isto tako, trebalo bi predvideti internim aktima objavljivanje i onih nabavki koje su ostale ispod praga na osnovu odredaba novog zakona.

Na platformi ZOOM, kako i na prenosu [na FB stranici programa Otvorena vrata pravosuđa](#), uspešno je 22. oktobra održana debata na temu Zašto se odbacuju krivične prijave. Na tematskim otvorenim vratima govorili su Milica Petković, vršilac funkcije javnog tužioca Osnovnog javnog tužilaštva u Vranju, Ivana Arsić, sudijski pomoćnik Osnovnog suda u Vranju, Kristina Todorović, advokat Komiteta pravnika za ljudska prava YUCOM, a skup je moderirao Nemanja Nenadić, programski direktor Transparentnosti Srbije.

Transparentnost Srbija nastavlja rad, u pandemijskim uslovima, na svim tekućim aktivnostima - u oblastima javnih nabavki i javno privatnih partnerstava, povećanja transparentnosti lokalnih samouprava, finansiranja političkih aktivnosti, stanja u javnim preduzećima itd. Među tim aktivnostima bio je i radni sastanak sa članovima Lokalnog antikorupcijskog foruma Kragujevca, 22. oktobra.

U okviru aktivnosti sa lokalnim samoupravama, u prostorijama opštine Vrnjačka Banja 2. oktobra je održan Radni sastanak u vezi sa primenom Lokalnog antikorupcijskog plana Vrnjačke Banje.

Na sastanku sa koordinatorkom Jasminom Trifunović i sa izabranim članicama Lokalnog antikorupcijskog foruma su razmotreni najvažniji koraci koje treba preduzeti u primeni LAP do kraja godine, teškoće koje je u dosadašnjoj primeni prouzrokovala pandemija i zastoj rada lokalne skupštine zbog izbora. U posebnom segmentu sastanka, Nenadić je upoznao članice LAF sa njihovom ulogom i zadacima, a u skladu sa modelom Pravilnika o radu, Etičkog kodeksa i Pravilnika za postupanje po predstavkama.

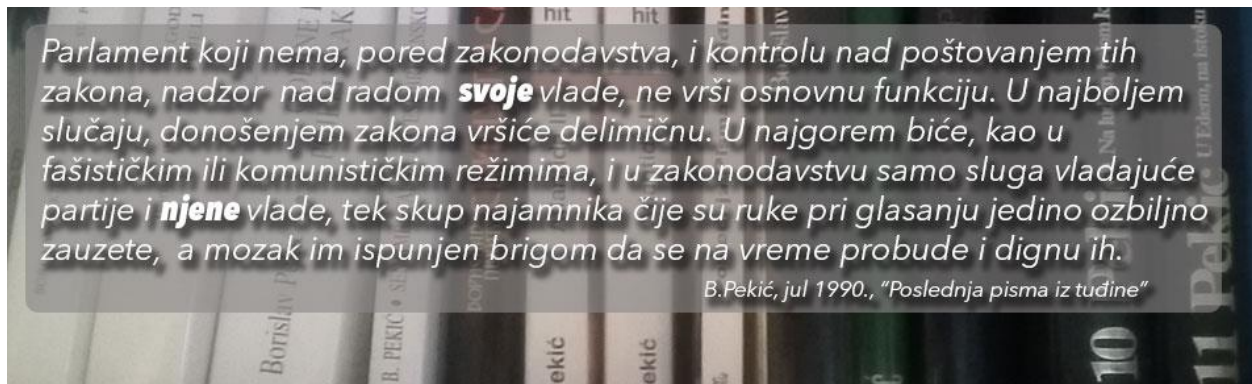
O našim aktivnostima detaljnije na stranici sajta: <https://transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti>

Antikorupcijsko savetovalište TS (ALAC) nastavlja da radi. Sve informacije o mogućim slučajevima korupcije građani mogu prijaviti, odnosno potrebna obaveštenja dobiti, na broj 064 163 66 05 ili putem mejla ts@transparentnost.org.rs.

I u oktobru smo bili prisutni u medijima - kroz izveštaje o našim aktivnostima i izjave predstavnika TS. Objavljeno je ukupno 111 takvih vesti ili priloga.

Na sajt TS postavili smo niz [inicijativa i analiza](#), kao i zahteva državnim organima i njihovih odgovora. Među njima su i zahtevi Tužilaštvu za organizovani kriminal i predsedniku Srbije u vezi sa navodima iz kojih proizilazi da predsednik Srbije ima saznanja o korupciji u Vladi Srbije. Detaljnije u poglavlju "Inicijative i analize".

Sve naše inicijative, analize, zahteve za pristup informacijama i odgovore nadležnih možete pogledati na stranici sajta: <https://transparentnost.org.rs/index.php/sr/inicijative-i-analize-ts>.

Prenosimo izbor tekstova koje smo objavili u prethodnom mesecu:

Pod lupom

Javni dug bez granice

21. oktobar 2020.

Polemika oko toga koliko iznosi javni dug Srbije između političara se prethodnih dana vodila oko osnovnih činjenica – da li treba računati ne samo ona sredstva koja su već ušla u budžet (gde je, prema [rečima Aleksandra Vučića](#) dug 26 milijardi evra), ili i razna druga sredstva, po osnovu „međunarodnih ugovora, sporazuma, javno datih garancija Srbije“. Prema [rečima predsednika opozicione SSP Dragana Đilasa](#), kada se povuku tako dogovorena sredstva dug bi iznosio 50,4 milijarde evra.

Ma koliki problem za Srbiju predstavljalo to što je javni dug visok, još veći predstavlja to što za njega ne postoji granica. Pravila koja su postavljena u Zakonu o budžetskom sistemu 2011. godine postavila su granicu zaduženja na 45% BDP zemlje. Tada je uspostavljen i Fiskalni savet, kao nezavisni državni organ koji može da ukaže na štetne posledice novih zaduženja i da svojim savetima pomogne da se fiskalni deficit umanja. Međutim, taj zakon ne predstavlja pravnu prepreku bilo kom sazivu Skupštine da kroz potvrđivanje sporazuma o novom zaduženju, i kroz davanje garancija na zaduženje javnih preduzeća ili kroz zakone koji predvide značajne budžetske rashode, poveća javni dug preko te granice. Stoga je u stvarnosti jedina granica visine javnog duga spremnost kreditora da državi odobravaju nova zaduženja.

Logično je očekivati da će svaka garnitura koja je na vlasti težiti da kroz popularne troškove, poput izgradnje infrastukturnih objekata, subvencije privredi i povećanje socijalnih davanja, maksimizira svoj uticaj u biračkom telu.

Koristi postaju vidljive odmah, veoma su zgodne za prikazivanje u učestalim funkcionerskim kampanjama, naročito pred izbore, a dugovi će doći na naplatu u budućnosti. Građani koji bi dobro razmislili pre nego što velikim dugovima opterete potomstvo, nemaju priliku da se izjasne o tome da li im je prihvatljivo da to isto učine političari koji su u nekom trenutku na vlasti. U najbolju ruku, građani dobijaju mogućnost da na podrže predizborne najave izgradnje novih puteva ili uvođenje nekih povlastica određenom krugu stanovništva, ali ne i da se saglase sa cenom koja će za tako nešto biti plaćena.

Jedini pravni način da se zaduživanje zauzda bilo bi [uvođenje ustavnih ograničenja](#). Tek kada bi najviši pravni akt sadržao granicu koju javni dug ne sme da prekorači, ili granicu za novo zaduživanje tokom jedne godine ili jednog saziva parlamenta, postojala bi stvarna prepreka. Ta mera bi mogla biti kombinovana sa obaveznim referendumskim izjašnjanjem o odobravanju velikih investicionih projekata. Da bi takvo izjašnjanje bilo smisljeno, građani bi morali da imaju na raspolaganju ne samo podatke o koristima od novih projekata, već i podatak o njihovoj ceni. To je jedna od tema koja bi morala da bude otvorena kada se bude menjao Ustav Srbije, kao što [Transparentnost Srbija već godinama ukazuje](#).

Od jednake bi koristi bilo [uvođenje obaveze](#) u Zakon o izboru narodnih poslanika da pred parlamentarne izbore učesnici izrade i objave programe, ali i da se ti program podvrgnu analizi Fiskalnog saveta, koji bi mogao da ukaže na njihovu održivost i posledice po budžetsku ravnotežu.

Trafo stanica na telefonski poziv

12. oktobar 2020.

Prilikom obilaska jednog sela na Pešteru, predsednik Srbije je brzo reagovao na problem meštana. Koliko se može razumeti, dotok električne energije je bio nestabilan, što je onemogućavalo korišćenje električnih muzilica za krave u tom stočarskom kraju. Na [TV snimku](#) se vidi da predsednik dogovara sa v.d. direktorom EPS izgradnju nove trafo-stanice („ne manje od 35 kilovolta“), tokom sledeće godine, naravno „ako budžet to dozvoljava“. Dobro je ako će problem meštana Dolića biti rešen, pa makar i na ovaj način. Da li u svemu ovome ima nečega štetnog ili pogrešnog?

Očigledno je da problem o kojem su meštani upoznali predsednika nije od juče, pa je verovatno da su se nekom u vezi sa tim već obraćali, a da nije rešen. Ako problem nije bio rešen do sada iako jeste prioritetan, to znači da bi zbog toga trebalo pokrenuti postupak za utvrđivanje odgovornosti onih koji problem nisu rešili ranije.

S druge strane, ukoliko problem nije prioritetan, to jest, ukoliko postoje druga mesta gde su investicije i intervencije javnog preduzeća potrebnije, onda se na ovaj način čini šteta meštanima nekog drugog grada ili sela. Međutim, dok su dobitnici poznati na osnovu TV snimka, ostaje nepoznato ko je na gubitku zbog ove intervencije sa najvišeg nivoa. Najzad, treća mogućnost bi bila da su radovi zaista prioritetni i da su već planirani, ali da je čitava stvar iskorišćena u promotivne svrhe.

Ni jedan od aktera u ovom slučaju ne postupa u okviru svojih ovlašćenja.

Predsednik Srbije svakako nije nadležan da rešava pitanja iz nadležnosti javnih preduzeća, ali mu se ne može zameriti ni kao čoveku ni kao političaru to što je želeo da pomogne u rešavanju.

Međutim, pomoć koja ne bi ugrozila funkcionisanje institucija bi se mogla sastojati, na primer, u tome da preko Vlade Srbije (koja jeste nadležna za nadzor nad radom javnih preduzeća) zatraži informacije o postupanju EPS u ovom slučaju i da ih obavesti o tome šta je saznao. Telefonski poziv direktoru preduzeća, pogotovo kada je reč o osobi čiji položaj zavisi od volje vlade koju kontroliše predsednikova politička stranka, bez obzira na ograde u pogledu raspoloživog budžeta, ima dejstvo naloga da ovi radovi budu uvršteni u plan za narednu godinu.

Da stvar bude složenija pobrinula se ta ista Vlada, time što godinama nije izabrala direktora EPS na konkursu, niti je imenovala zakonitog vršioca dužnosti. Naime, Miloradu Grčiću je mandat na mestu v.d. direktora ovog javnog preduzeća [istekao još 23.3.2017.](#)

Usled toga, bilo koja odluka koju on donese, uključujući program poslovanja za narednu godinu ili odluke u vezi sa izgradnjom bilo koje trafo stanice imaju jednaku pravnu snagu kao i da ih je potpisao bilo koji građanin Srbije, koji nikada nije bio ni direktor ni zaposlen u EPS.

Ovaj primer je dobra ilustracija zbog čega političari ne žele profesionalizaciju JP i zbog čega na čelu JP godinama, mimo zakona, sede vršioци dužnosti. Oni su smenjivi u svakom času i takav status otvara mogućnost političkog pritiska i ispunjavanja želja - bilo da je reč o predizbornom asfaltiranju ulica ili postizbornom podizanju rejtinga i učvršćivanju slike o predsedniku koji je za sve zadužen i sve rešava. Druge oblike korišćenja javnih preduzeća i njihovih resursa i da ne pominjemo.

Inače, TS je aktivnosti vršioca dužnosti direktora EPS-a zabeležila i u okviru monitoringa izborne kampanje. Tada je izvršavao dužnosti podrške lokalnim funkcionerima organizujući im promotivne događaje. U tome ga nije omeo ni zvanični kraj predizborne kampanje jer je on svoju kampanju okončao 19. juna, tokom izborne tišine, kada je obišao postrojenje u Obrenovcu, u društvu predsednika opštine Miroslava Čučkovića.

Prethodno su 17. juna radove na rekonstrukciji dalekovoda i mreže niskog napona na području opštine Mionica obišli Grčić i Boban Janković, predsednik te opštine. Grčić je iskoristio priliku da podseti i na inicijatora napajanja električnom energijom Mionice i Divčibara: "Aleksandar Vučić, predsednik Srbije, vodi računa o svakom kvadratnom metru Republike Srbije. Sada je momenat kada se otvara novo poglavlje za budućnost Mionice i svih Mioničana, ali i čitav kraj kada je reč o napajanju električnom energijom".

19.06.2020.
Милоград Грчић, в. д. директора ЈП ЕПС, обишао градилиште постројења за одсулфоровање ТЕХТ А

Најбољи еколошки пројекат у Србији на изградњи система за одсулфоровање димних гасова у Термоелектрани „Никола Тесла А“ у Обреновцу добро напредује и омогућава да се емисије сумпор-диоксида смање 10 пута - рекао је Милоград Грчић, в. д. директора „Електропривреде Србије“ приликом обилазка градилишта тог постројења.

Istog dana Grčić je bio u Obrenovcu sa ministrom finansija Sinišom Malim i tamošnjim predsednikom opštine: prisustvovali su otvaranju renoviranog banjskog kupališta „Cevka“ - "mesta za uživanje i još jednog u nizu obećanja koje je ispunjeno", kako je to sročio Mali. Za pohvale na račun predsednika bio je zadužen ministar finansija: "Obrenovac je opština koja je simbol obnove i napretka Srbije, ali su uspehu prethodile teške reforme koje je pokrenuo predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić". Činjenica da je teško ustanoviti vezu EPS-a i banjskog kupališta možda je bila presudna da se ova vest, za razliku od drugih promotivnih aktivnosti Grčića, ne nađe na sajtu EPS-a.

Našla se zato vest od 16. juna kada je Grčić obišao predsednika opštine Gornji Milanovac i rekonstruisanu trafostanicu. Trafostanica je izgrađena, moglo bi se zaključiti, da bi predsednik mogao da otvara fabrike koje rade na struju: "Prateći politiku Aleksandra Vučića, u cilju stabilizacije celog elektroenergetskog sistema, modernizujemo i gradimo nove trafostanice. Znamo da je bilo neophodno poboljšati snabdevanje električnom energijom na području Gornjeg Milanovca kako bi mogle da se otvaraju fabrike i grade autoputevi".

I 15. juna je Grčić elektrifikovao lokalne zvaničnike. U Lazarevcu je položen kamen temeljac za novu trafostanicu, a Grčić je pojasnio da trafostanica služi da bi se struja za čiju proizvodnju brine predsednik sprovela do građana: "Svedoci smo da politika Aleksandra Vučića, predsednika Republike Srbije, daje rezultate i to se vidi u svakoj opštini širom Srbije. Elektroprivreda Srbije i ogranak Rudarski basen Kolubara zahvalni su predsedniku što brine o proizvodnji, ali nije važno samo da se struja proizvede već i da stigne do građana. Zato su neophodna ulaganja u distribuciju i danas počinjemo gradnju nove 35 kV trafostanice u koju će biti uloženo 150 miliona dinara".

Grčić je 11. juna modernizovao elektromrežu i gradonačelnika Loznice. na puštanju u rad nove trafostanice „Loznica 2“. Pohvale predsedniku, ali i Vladi, prepustio je domaćinu: "politika predsednika, države i vlade potvrđuju da se ulaganjem u sve vidove infrastrukture ne samo podiže kvalitet života nego je to šansa i za domaću privredu i dovođenje novih stranih investitora".

U Kruševcu je 8. juna, na puštanju u rad još jedne "rekonstruisana i dograđena trafostanica" bila pojačana ekipa. Uz vd direktora EPS, gradonačelnicu Kruševca, prisustvovala je i direktorka Elektromreža Srbije.

Na sajtu EPS-a nađena je još jedna promotivna elektrolokalna aktivnost - puštanje u rad trafostanice u Ubu, 22. maja, u društvu predsednika opštine, sa predsednikom na usnama: "Shodno uspešnoj razvojnoj i ekonomskoj politici Aleksandra Vučića, izgradnjom autoputa Ub postaje sve interesantniji i neophodno je bilo baviti se rekonstrukcijom i izgradnjom mreže za snabdevanje električnom energijom".

Posle ovih osam predizbornih promotivnih aktivnosti tokom kampanje, Grčić se u narednih tri i po meseca na terenu pojavio samo četiri puta - 24. juna kada je posetio poplavljena područja u Ljuboviji, 14. avgusta na gradilištu trafostanice "Krnješevci", 28. avgusta u poseti rudarima noćne smene u Kolubari (sa obrazloženjem da je poseta deo "redovne razmene iskustava za unapređenje proizvodnje uglja i električne energije i poboljšanje uslova rada") i 5. oktobra na gradilištu trafostanice "Zlatibor 1".

Izveštaj ODIHR o izborima u Srbiji: Sprečiti zloupotrebu položaja i pritisak na birače tokom izborne kampanje

8. oktobar 2020.

Kancelarija OEBS za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) pozvala je vlasti u Srbiji da spreče zloupotreba državnih resursa tokom predizborne kampanje i pritisak na birače, i da revidiraju birački spisak i povećaju transparentnost finansiranja predizbornih kampanja.

U [konačnom izveštaju](#) Specijalne misije za procenu izbora, koju je ODIHR uspostavio za posmatranje parlamentarnih izbora u Srbiji 21. juna, navodi se da zakonske promene, u skladu s međunarodnim obavezama, treba da budu usvajane posle javnih rasprava, a da osnovni aspekti izbora ne treba da budu menjani u godini pre izbora.

U izveštaju se podseća da je Skupština Srbije pred izbore izmenila Zakon o izborima, "uključujući pitanja o kojima nije bilo javne rasprave" što je "suprotno međunarodnim obavezama i dobroj praksi".

Podseća se da su među izmenama smanjivanje cenzusa za izborne liste i formula za bolje predstavljanje lista nacionalnih manjina.

"Iako amandmani omogućavaju lakše predstavljanje u parlamentu, nekoliko sagovornika Specijalne misije ODIHR-a tvrdi da je cilj tih izmena smanjivanje posledica bojkota opozicije", navodi se u izveštaju.

Medju glavnim preporukama ODIHR-a je da bitni propisi treba da budu uključeni prvenstveno u zakone koje usvaja parlament, a tehnička pitanja i detalji treba da budu regulisani podzakonskim aktima, uključujući instrukcije Republičke izborne komisije (RIK).

"Vlasti treba da preduzmu mere da spreči zloupotrebu položaja i državnih resursa. Praćenje usaglašenosti treba da bude efikasno, a sankcije proporcionalne", navodi se u izveštaju.

ODIHR je istakao da vlasti Srbije treba da spreče pritisak na birače, uključujući zaposlene u državnim institucijama i preduzećima i druge koji su povezani s državom. Slučajevi navodne prinude moraju biti detaljno istraženi, a oni koji su odgovorni za to kažnjeni.

ODIHR je ocenio da regulatorni okvir za finansiranje kampanje i njegova primena ne obezbeđuju transparentnost, integritet, ni odgovornost za finansiranje kampanje.

Da bi se transparentnost povećala, ODIHR preporučuje izmenu zakona da bi se izveštaj o prihodima i troškovima kampanje objavljivao pre dana izbora, a da zaključci Agencije za borbu protiv korupcije budu obavezni i objavljeni potom.

U izveštaju se navodi da birački spiskovi treba da budu dostupni javnosti Srbije i da zakoni o jedinstvenom biračkom spisu i zaštiti ličnih podataka budu usaglašeni. "Da bi odgovorile na zabrinutost oko tačnosti biračkih spiskova, vlasti treba da urade reviziju Jedinstvenog biračkog spiska što je pre moguće", naveo je ODIHR.

OSCE OFFICE FOR DEMOCRATIC INSTITUTIONS AND HUMAN RIGHTS

SPECIAL ELECTION ASSESSMENT MISSION

OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights | Elections

Parliamentary Elections, 21 June 2020

TYPE: Special Election Assessment Mission
COUNTRY: Serbia

Mission at a glance
Head of Mission: Ambassador Urszula Gacek
Core team of eight experts from seven participating States, based in Belgrade.

Mission schedule
5 June: Arrival of the ODIHR SEAM
21 June: Election day
22 June: Press conference
29 June: Departure of the ODIHR SEAM

Preporučuje da se rok za podnošenje žalbi i donošenje odluka RIK-a i Upravnog suda produži u cilju efikasnog rešavanja sporova. "Nezavisnost Regulatornog tela za elektronske medije (REM) treba da se poveća, a njegove odgovornosti tokom predizbornog perioda treba da budu eksplicitno definisane zakonom i proširene na sve aspekte medijskog izveštavanja o izborima", jedna je od glavnih preporuka ODIHR-a Srbiji.

Medju preporukama ODIHR-a je i da se razmotri regulisanje medijskog izveštavanja o zvaničnicima koji su takodje kandidati na izborima. "Nezavisnost javnih servisa treba da bude povećana obezbeđivanjem dovoljnog i održivog finansiranja, čime će biti eliminisana zavisnost javnih servisa od državnog budžeta", navodi se u preporukama Srbiji.

U izveštaju piše da nije bilo jasnog razlikovanja uloga predsednika Srbije i lidera Srpske napredne stranke Aleksandra Vučića, i da je "zamagljena linija" između kampanje SNS i medijskog izveštavanja o predsedniku i vladi, uključujući odgovor na krizu izazvanu pandemijom. "Većina televizijskih kanala s nacionalnom frekvencijom i većina listova promovisali su vladine politike. Nekoliko medija koji su nudili alternativne poglede, nisu dali efikasnu protivtežu, dovodeći u pitanje raznolikost stavova dostupnih biračima u tradicionalnim medijima", ocenio je ODIHR.

U se konstatuje da je autocenzura podstaknuta pretnjama, napadima i pritiskom na novinare i medije, zajedno s nedostatkom finansijske nezavisnosti.

Ocenjeno je da je Nadzorni odbor, formiran radi nadgledanja kampanje, i REM bili pasivni u praćenju medijskog sadržaja, ali da je REM na kraju kampanje zabranio nekoliko predizbornih reklama.

ODIHR je ocenio da je RIK efikasno organizovao izbore, da su se na biralištima koje je posetila posmatračka misija ODIHR-a, izbori odvijali bez problema i da je procedura u opštim crtama poštovana.

Ipak, "Specijalna misija ODIHR-a je uočila slučajeve i primila kredibilne izveštaje o kršenju izborne tišine u korist vladajuće partije", piše u izveštaju.

Saopštenja

Predlog prioriteta za borbu protiv korupcije u radu nove Skupštine i Vlade

16. oktobar 2020.

Transparentnost Srbija dostavila je novoizabranim čelnicima Narodne skupštine i skupštinskih odbora, kao i mandatarki za mesto predsednika Vlade predloge prioriteta u borbi protiv korupcije, kao što je to činila i nakon ranijih izbornih procesa.

Predlozi Transparentnosti obuhvataju mere koje bi trebalo da sprovedu zakonodavno telo, ali i vlada koju Skupština bira, i čiji rad bi trebalo da nadzire. Bez obzira na to što je već najavljeno da će mandat nove Vlade i Skupštine trajati svega 18 meseci, predlozi se mogu realizovati i u ovom periodu, ukoliko bude postojala volja da se to učini.

Veliki deo problema na koje TS ukazuje je već mogao da bude rešen da su Vlada i Skupština sprovele u potpunosti prethodnu antikorupcijsku strategiju iz 2013, o čemu Skupština nije ni raspravljala po isteku njenog važenja, 2018. Umesto toga, neki od ranije uočenih problema su poslednjih godina zastupljeni u još drastičnijem obliku, poput netransparentnog dogovaranja izvođača najvrednijih projekata i v.d. stanja u javnim preduzećima i javnoj upravi.

Među prioritetima koje bi Vlada i Skupština trebalo da imaju na umu ukoliko žele da spreče nastanak korupcije, jeste povećanje javnosti i participativnosti donošenja odluka, što između ostalog podrazumeva javne rasprave o svim zakonima i bitnim podzakonskim aktima, javna slušanja u Skupštini uz uključivanje stručnjaka, objavljivanje zapisnika i obrazloženja akata koje donosi Vlada, i poboljšanje pravila o lobiranju. U periodu od februara do oktobra ove godine nije bila otvorena rasprava ni o jednom zakonu, što povećava opasnost da se mnogi važni propisi u narednim mesecima usvoje bez temeljnog razmatranja.

Prioritet, smatra TS, treba da bude i puno poštovanje i jačanje položaja nezavisnih državnih organa u borbi protiv korupcije, redovno razmatranje njihovih izveštaja i obavezivanje vlade da reši probleme na koje je ukazano u ranijim ili na koje bude ukazano u budućim izveštajima ovih organa. Takođe, Vlada treba da redovno razmatra izveštaje i preporuke svog Saveta za borbu protiv korupcije i da preduzima mere radi rešavanja problema na koje ti izveštaji ukazuju.

Jedan od prioriteta, za koji osnov daje i nedavno usvojena Medijska strategija, jeste dopuna pravila kako bi se obezbedio potpuni prekid prakse kupovine medijskog uticaja ili rasipanja javnih sredstava kroz trošenje novca na promotivne akcije javnih preduzeća, ministarstava, pokrajinskih i lokalnih organa vlasti, kao i kroz javne nabavke usluga informisanja čija je prevashodna svrha politička promocija.

Među prioritetima su i niz mera koja bi značile dovršetak reforme pravosuđa i omogućavanje većeg broja prijavljenih i ispitanih slučajeva korupcije kroz izmene propisa i aktivniji pristup istražnih organa.

TS je predložila i konkretne mere za obezbeđivanje pune primene i unapređenje Zakona o javnim nabavkama radi smanjenja korupcije u sve tri faze (planiranje – sprovođenje postupka – izvršenje ugovora), kao i primene pravila ZJN na javno–privatna partnerstva.

Transparentnost podseća da je pred Vladom i Skupštinom zadatak da poboljšaju pravila u vezi sa finansiranjem izbornih kampanja i sprečavanja zloupotrebe javnih resursa, na šta su u svojim ovogodišnjim izveštajima ukazali i ODIHR i Evropska komisija.

Ostvarivanje niza prioriteta je skopčano sa izmenama Ustava, koje se odavno planiraju. Međutim, aktuelni predlozi ustavnih izmena u oblasti pravosuđa ne ostvaruju postavljeni cilj i preporuke GRECO u vezi sa nezavisnošću sudova i tužilaštava od političkih uticaja. Promene Ustava su jednako neophodne i u drugim oblastima (položaj nezavisnih organa, ograničenje zaduživanja i narušavanja jedinstva pravnog sistema kroz međudržavne sporazume i posebne zakone). Imajući u vidu očekivani referendum za potvrđivanje ustavnih promena, neophodno je urediti i pitanje finansiranja kampanje koja će prethoditi referendumu.

Ceo tekst predloga, sa 15 detaljno razrađenih priroitetnih oblasti, može se preuzeti [sa sajta TS](#).

Važne poruke za borbu protiv korupcije u izveštaju Evropske komisije

8. oktobar 2020.

Transparentnost – Srbija ukazuje da i najnoviji izveštaj Evropske komisije pridaje veliki značaj korupciji kao problemu za napredak Srbije na evropskom putu, i potvrđuje da državni organi nisu primenili brojne zakone i planove za borbu protiv korupcije. Pored toga što se reč „korupcija“ pominje na čak 77 mesta u ovogodišnjem izveštaju, o značaju koji je dat ovom problemu svedoči i činjenica da se o njemu govori u vezi sa svim ključnim uslovima EU integracija – u okviru političkih kriterijuma, vladavine prava, ekonomskog razvoja i javne uprave.

Ovogodišnji izveštaj, jasnije nego ikad ranije, ukazuje na nedopustivu praksu da se javne nabavke i javno-privatna partnerstva umesto po zakonu, ugovaraju na osnovu međudržavnih sporazuma i na osnovu posebnih procedura za izbor „strateških partnera“ kod infrastrukturnih projekata „od nacionalnog značaja“. EK je takođe podsetila na obavezu koju Srbija nije poštovala - da se i za hitne nabavke u vezi sa pandemijom COVID-19 obezbedi primena zakonskih načela transparentnosti i konkurencije.

Jednako je važan i poziv za unapređenje pravila o finansiranju kampanje i podsećanje na neispunjene preporuke ODIHR. Izričito je ukazano na „nejasno razgraničenje između obavljanja javne funkcije i predizborne promocije“ u slučaju predsednika Republike na proteklim izborima. Ta ocena se jednako može dati i za brojne druge funkcionere jer nije bilo spremnosti da se problem vođenja „funkcionerske kampanje“ reši adekvatnim zakonskim normama.

Kada je reč o gonjenju korupcije na visokom nivou, važno je što EK ponavlja ocene o nedovoljnom broju osuda, i na potrebu proaktivnog postupanja javnih tužilaštava.

EK izričito ukazuje na potrebu zaštite uzbunjivača u takvim slučajevima, pominjući poimence „Krušik“. Treba istaći da to nipošto nije jedini slučaj u kojem su u medijima iznete argumentovane sumnje o mogućoj korupciji, a što tužilaštvo nije ispitivalo.

Važno je i to što je EK istakla neke od problema u primeni Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja upravo u delu izveštaja koji se odnosi na borbu protiv korupcije, jer iza skrivanja informacija često stoji korupcija. Međutim, propušteno je da se jasno istakne nezakonita praksa Vlade da ignoriše zahteve za pristup informacijama.

Dobro je da se u izveštaju EK ponovo konstatuje kršenje zakona kada je reč o v.d. stanju u državnoj upravi. Propušteno je da se na istom mestu ukaže da isti problem postoji u još drastičnijem obimu kod javnih preduzeća. Ipak, EK jasno poziva na rešavanje problema upravljanja preduzećima u državnom vlasništvu i u tom kontekstu citira i izveštaj Saveta za borbu protiv korupcije koji obrađuje nabavke koje sprovode takva preduzeća.

EK se u ovom izveštaju prvi put osvrće na Zakon o ispitivanju porekla imovine i posebnom porezu. Važno je što se ističe potreba da njegova primena ne bude diskriminatorna. S druge strane, EK je propustila da u ovom i u prethodnim izveštajima analizira norme tog zakona, koje ne pružaju garancije da će zakon biti primarno usmeren na potencijalne učesnike u korupciji.

Kada je reč o radu inspekcija ističe se potreba za njihovom boljom koordinacijom, ali ne i neophodnost da svoj rad učine transparentnijim, kako bi privreda i građani mogli da steknu uverenje da nema zloupotrebe u određivanju ko će biti kontrolisan.

Opšte ocene o „ograničenom napretku“ u borbi protiv korupcije zasnovane su pre svega na činjenici da su izvršene neke pripreme za sprovođenje Zakona o sprečavanju korupcije (npr. zapošljavanja u Agenciji), iako je i tu očigledno da uslovi za primenu zakona nisu obezbeđeni – članovi Veća Agencije je trebalo da budu izabrani do 1. septembra 2020, a do tada postupak nije ni započet. Takođe se konstatuje da su izvršene pripremne radnje (podzakonski akti, obuke lobista) za primenu Zakona o lobiranju, ali propušteno je da se ukaže da ovaj zakon u prvih godinu dana primene nije uticao na to da javnost sazna nešto više o tome ko sve utiče na proces pripreme zakona i drugih propisa.

Javnost još čeka potpune i proverljive informacije o testiranim, obolelim i preminulim osobama iz informacionog sistema COVID-19

1. oktobar 2020.

Saopštenje Koalicije za slobodu pristupa informacijama

Javna potvrda sumnji da su tokom leta objavljivani netačni podaci o broju preminulih lica od COVID – 19, prebacivanje odgovornosti za to na neimenovane „informatičare“, i odsustvo bilo kakve reakcije od strane „informatičara“, instituta „Milan Jovanović – Batut“ i Vlade Srbije, više nego ikad potvrđuje potrebu da javnosti budu stavljani na raspolaganje autentični podaci iz Informacionog sistema COVID-

19. Jedino na taj način je moguće proveriti da li je do netačnosti došlo prilikom unosa podataka u bazu ili su oni naknadno lažirani.

U Srbiji je pravo na pristup informacijama tokom pandemije ozbiljno ugroženo neopravdanim označavanjem tajnosti, naročito kada je reč o nabavkama medicinske opreme. Štaviše, ni podaci o broju testiranih, obolelih i preminulih lica, koji se svakodnevno saopštavaju građanima, i dalje nisu proverljivi, i pored toga što su argumentovane sumnje u njihovu autentičnost ozbiljno narušile poverenje građana.

Koalicija za slobodu pristupa informacijama, uz podršku više desetina organizacija građanskog društva i medija, podnela je sredinom jula Institutu za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut“ zahtev za slobodan pristup informacijama od javnog značaja, sa ciljem objavljivanja pouzdanih informacija o epidemiološkoj situaciji u Republici Srbiji i uspostavljanja poljuljanog poverenja između vlasti i građana.

Budući da je reč o nespornom interesu javnosti da sazna podatke koji su od značaja za zaštitu zdravlja stanovništva, Batut je bio dužan da po ovom zahtevu postupi u roku od 48 sati. U odgovoru na zahtev Batut je organizacije civilnog društva uputio na sajt Kancelarije za informacione tehnologije i elektronsku upravu. Međutim, iz odgovora Kancelarije nedvosmisleno proizlazi da podaci kojima raspolaže ovaj organ nisu potpuni, odnosno, da se na sajtu ove Vladine Kancelarije ne objavljuju podaci koji bi bili preuzeti direktno iz baze Informacionog sistema COVID-19, koji je uspostavljen na osnovu zaključka Vlade..

Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti je, rešavajući po žalbi 90 udruženja, rešenjem naložio Batutu da dostavi tražene informacije u roku od sedam dana. Institut „Batut“ je rešenje primio 4.9.2020. godine, ali ni posle gotovo mesec dana nije postupio po nalogu Poverenika. Koalicija je podnela Povereniku predlog za sprovođenje rešenja.

Podsećamo:

Tokom juna meseca, izveštavanje o podacima iz Informacionog sistema COVID-19, a koji se tiču zaraženih virusom SARS-CoV-2, preminulih i drugih epidemioloških podataka, dovelo je do uznemirenja javnosti. Izveštavanje je istovremeno bilo u direktnoj suprotnosti sa obavezom koju je uspostavila sama Vlada Republike Srbije Zaključkom o uspostavljanju IS COVID-19. Naime, ovim zaključkom propisana je obaveza ažurnog prikupljanja ovih podataka u otvorenom formatu, kao i dostavljanje anonimizovanih podataka Kancelariji za informacione tehnologije i elektronsku upravu, koja treba da ih objavljuje na zvaničnoj internet stranici <https://covid19.data.gov.rs/>.

SHARE Fondacija je mapirala tokove podataka u državnom Informacionom sistemu COVID-19 ([analiza](#) + [video](#)) iz čega jasno proizlazi da ne bi smelo da dođe do nekonzistentnosti u podacima ukoliko se sistem koristi na način koji je predviđen propisima i uputstvima koje je država donela.

U izjavi za N1, dr Predrag Kon iz Kriznog štaba, 30.9.2020, rekao je „da je Krizni štab saopštavao sve podatke koje je imao, da nije ništa sakriveno, a da su za razliku broja umrlih od onih koji su zvanično saopštavani, odgovorni informatičari koji su davali netačne podatke“.

Pravo na istinito, potpuno i blagovremeno informisanje o pitanjima od javnog značaja, odnosno pravo na pristup informacijama, osnovno je pravo svakog lica. Nadamo se da će tražene informacije biti dostavljene bez daljeg odlaganja, kako bi se u javnosti otklonile sumnje i povratilo poverenje u zdravstveni i epidemiološki sistem, i kako građani Srbije ne bi ostali uskraćeni u ostvarivanju prava na obaveštenost koje im garantuje i Ustav Srbije i međunarodne konvencije čiji je Srbija potpisnik.

Spisak potpisnica na sajtu TS: <https://transparentnost.org.rs/index.php/sr/aktivnosti-2/saoptenja/11670>

Inicijative i analize

Da li je Aleksandar Vučić prijavio saznanja o korupciji u Vladi Srbije

14. oktobar 2020.

Povodom navoda iz intervjuja predsednika Srbije i predsednika Srpske napredne stranke Aleksandra Vučića za austrijski list "Klein Zeitung" i ORF, a koje je 4. oktobra preneo Tanjug, citirajući da je, govoreći o formiranju Vlade naveo da je bilo "mnogo korupcije", Transparentnost Srbija je podnela zahteve [Tužilaštvu za organizovani kriminal](#) i [predsedniku Srbije](#).

Od tužilaštva su zatražene sledeće informacije:

1. Da li je Tužilaštvu za organizovani kriminal podneta krivična prijava povodom izjave predsednika Srbije Aleksandra Vučića da je u Vladi Srbije "bilo mnogo korupcije". Izjava je data za austrijski list "Klajne cajtung", 4. oktobra 2020. ju je preneo Tanjug i iz kabineta predsednika Srbije, kao ni iz Srpske napredne stranke na čijem je čelu g. Vučić, nije osporena njena autentičnost.
2. Informacija o tome šta je Tužilaštvu za organizovani kriminal preduzelo po službenoj dužnosti povodom navoda u tački 1, odnosno, da li je zatražilo dodatne informacije od gospodina Vučića ili drugih osoba ili preduzelo neke druge radnje.

Transparentnost Srbija u zahtevu je navela da smatra da optužbe za korupciju ne smeju ostati samo stvar medija i bez reakcije Tužilaštva za organizovani kriminal. Malo šta je toliko naškodilo borbi protiv korupcije kao kada politički lideri iznose optužbe za pronevere, krađu i zloupotrebe svojih protivnika, a potom niti oni podnesu krivičnu prijavu, niti ih tužilaštvo pozove, niti ono samo prikupi dokaze o slučaju.

U ovom slučaju imamo specifičnu situaciju - optužbe (ili sumnje, tačnije uverenje) da postoji korupcija nije izneo predstavnik opozicije, politički protivnik, osoba nenaklonjena Vladi ili bar pojedinac koji ima neutralan ili ambivalentan odnos prema Vladi. To je učinio stranački kolega i, po njenim rečima, ["mentor" predsednice Vlade](#), koji je, sudeći po izjavama u prethodne tri godine, izuzetno upućen u dešavanja u Vladi Srbije, po čijim inicijativama su postupali vlada i ministri u brojnim slučajevima i koji je predstavljao Srbiju na brojnim međunarodnim sastancima kjoima su prisustvovali predsednici vlada drugih zemalja učesnica.

U zahtevu predsedniku Srbije, TS je zatražila:

1. Kopiju krivične prijave koju je predsednik Republike Srbije Aleksandar Vučić podneo Tužilaštvu za organizovani kriminal povodom saznanja iznetih u izjavi da je u Vladi Srbije "bilo mnogo korupcije", dato za austrijski list "Klajne cajtung" 4. oktobra 2020. koju je preneo Tanjug.

Ukoliko je izjava, odnosno ukoliko su navodi pogrešno citirani ili preneti, molimo da nam dostavite:

2. Kopiju demanta izjave iz tačke 1. ovog zahteva upućenog od strane predsednika Republike Srbije ili Službe za saradnju predsednika Republike Srbije.

Konferencije

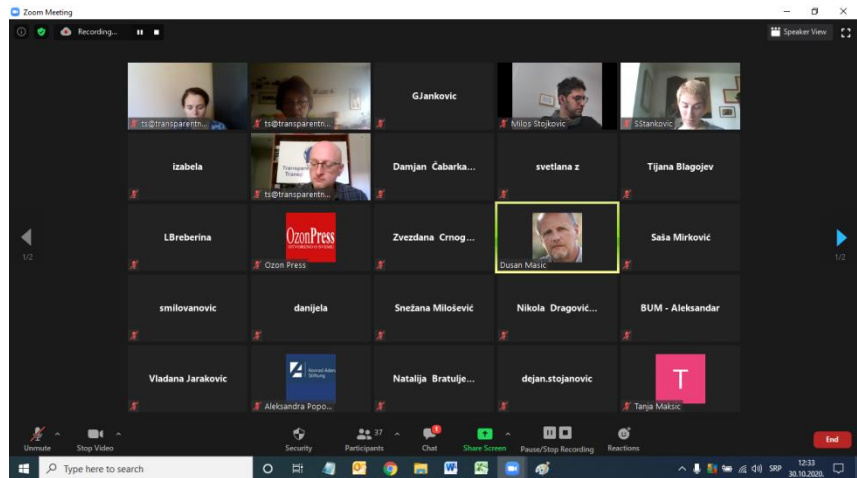
Regulacija promotivnih aktivnosti javnih entiteta u medijskom sektoru

30. oktobar 2020.

Transparentnost Srbija predstavila je, na konferenciji održanoj preko Zoom platforme, analizu "Regulacija promotivnih aktivnosti javnih entiteta u medijskom sektoru".

Predstavljanje nalaza i predloga istraživanja i diskusija o njima, koje je podržala Misija OEBS-a u Srbiji, imaju za cilj da pomognu unapređenju pravnog okvira u Srbiji za oglašavanje javnog sektora i finansiranja medija od strane javnog sektora koje se ne vrši kroz sufinansiranje programa.

S obzirom da predstoji donošenje Akcionog plana za primenu nove Medijske strategije, TS smatra da se do najboljih rešenja, može se doći samo kroz sveobuhvatne konsultacije u kojima pored predstavnika državnih organa učestvuju medijske asocijacije, mediji, stručnjaci u oblasti medija, oglašivači i njihove asocijacije, akademska zajednica, međunarodne i nevladine organizacije.

U dosadašnjim pokušajima medijske reforme nedovoljno je pažnje bilo posvećeno pitanju javnog oglašavanja i obaveštavanja. U toku izrade zakona koji tangiraju medijski sektor, često se moglo čuti da je ova oblast ostala neregulisana, iako se kroz razne oblike poslovanja sa državom medijima dodeljuju značajna sredstva.

Zbog visine tih sredstava i značajnog udela u prihodima pojedinih medija, sa jedne strane, i neuređenog načina dodele sredstava, javlja se mogućnost ugrožavanja nezavisnosti medija i stvaranja nejednakog položaj aktera na medijskom tržištu.

Programski direktor Transparentnosti Srbija Nemanja Nenadić izjavio je da je aktuelna Medijska strategija prepoznala neophodnost uređenja javnog oglašavanja u medijima, jer se zbog značajnog udela tog novca u prihodima medija i neuređenog načina dodele sredstava stvarao nejednak položaj aktera na medijskom tržištu.

Advokat Miloš Stojković saglasio se da je Medijska strategija prepoznala problem oglašavanja u medijima i dala pravce kako bi ta oblast mogla biti rešena. On je istakao da se u samom tekstu Strategije navodi da poremećaje na medijskom tržištu, odnosno funkcionisanju tržišnih mehanizama uslovljavaju i različiti vidovi dodele javnih sredstava, a naročito stvarni ili potencijalni javni rashod ili umanjenja ostvarenja javnog prihoda, kojim izdavači medija stiču povoljniji položaj na tržištu u odnosu na konkurente.

Stojković je rekao da dokument koji je predstavila Transparentnost ukazuje na nekoliko izazova i to su definisanje javnog obaveštavanja i javnog oglašavanja koje bi trebalo regulisati specifičnom regulativom, kao i transparentnost, odnosno omogućavanje dostupnosti podataka o javnom obaveštavanju i javnom oglašavanju kroz postojeće registre ili kroz nove evidencije.

U analizi se ukazuje da sredstva namenjena javnom oglašavanju treba razmatrati zajedno sa različitim vidovima državne pomoći, a naročito sa projektnim sufinansiranjem, jer se jedino na taj način može steći celovita predstava, kako o državnim davanjima za medije, tako i o politici u ovoj oblasti. Međutim, u dosadašnjem planskim, normativnim i analitičkim dokumentima daleko više pažnje bilo poklonjeno projektnom sufinansiranju.

Strategija ukazuje da poremećaje na medijskom tržištu, odnosno funkcionisanju tržišnih mehanizama uslovljavaju i različiti vidovi dodele javnih sredstava, a naročito stvarni ili potencijalni javni rashod ili umanjenja ostvarenja javnog prihoda, kojim izdavači medija stiču povoljniji položaj na tržištu u odnosu na konkurente, a čiji pojavni oblici mogu biti različiti.

Glavni izazovi su:

- Definisanje javnog obaveštavanja i javnog oglašavanja koje bi trebalo regulisati specifičnom regulativom;
- Transparentnost: Omogućavanje dostupnosti podataka o javnom obaveštavanju i javnom oglašavanju kroz postojeće registre ili kroz nove evidencije;
- Objektivnost i opravdanost javnog oglašavanja/obaveštavanja i zabrana diskriminacije: kroz razmatranje koji bi bili objektivni i proverljivi kriterijumimi za odabir medija kroz koje će se plasirati javno oglašavanje i javno obaveštavanje, kao i odgovor na pitanje da li su neki vidovi ovih vrsta promocije uopšte dozvoljeni i opravdani;
- Definisanje nedozvoljenih vidova promocije, koji se često mogu naći u praksi dodele javnih sredstava;

U praksi je evidentno postojanje medijskog praćenja rada organa javne vlasti afirmativnog promotivnog karaktera, koje se nabavlja kao usluga za koju se plaća naknada. Ali takođe je evidentno i to da ova ograničenja nisu eksplicitno uređena zakonom, i da je neophodno da budu precizirana.

Takođe, nekad postoji legitimna potreba organa javne vlasti da predstavi određene aktivnosti, ali ne na taj način da budu promocija funkcionera.

Ako se svi ovi interesi izbalansiraju, i ako se pođe od odredbi koje su ranije regulisali ovo oblast (Zakon o oglašavanju iz 2015. godine), može se doći do zadovoljavajuće formulacije.

Takođe, isključivo afirmativno prikazivanje rada organa javne vlasti koje nije zasnovano na činjenicama vodi i ka mogućoj primeni odredbi koje se odnose na obmanjujuće oglašavanje. Budući da su i te odredbe primerenije komercijalnom oglašavanju, ima smisla predvideti posebna pravila za javno oglašavanje i javno obaveštavanja ovog tipa.

NKEU predstavio Knjigu preporuka za brže evrointegracije Srbije

5. oktobar 2020.

Nacionalni konvent o EU (NKEU) predstavio je 5. oktobra Knjigu preporuka sa stavovima više od 750 organizacija civilnog društva o napretku Srbije u svih 35 pregovaračkih poglavlja, pri čemu se mnoge preporuke, kako je rečeno, ponavljaju iz godine u godinu.

Knjiga preporuka je predstavljena na skupu organizovanom pred objavljivanje godišnjeg izveštaja EU o napretku Srbije u evrointegracijama koje se očekuje 6. oktobra.

Ta knjiga sadrži presek stanja evrointegracija Srbije po poglavljima za 2019. godinu i prva dva meseca 2020, preporuke civilnog društva sa ciljem ubrzanja procesa, kao i poseban monitoring mera uvedenih radi sprečavanja epidemije korona virusa.

Koordinatorica NKEU Nataša Dragojlović ocenila je da Srbija nije daleko odmakla u procesu pristupanja EU jer je deset godina nakon što je predala zahtev za članstvo otvorila 18 pregovaračkih poglavlja i privremeno zatvorila dva.

Prema rečima koordinatorice NKEU, generalna ocena Srbije u procesu pristupanja EU u 2019. je "da ima razloga za zabrinutost".

Koordinatorica međusektorske Radne grupe za slobodu izražavanja i medije Maja Stojanović rekla je da se iste preporuke u toj oblasti ponavljaju već tri-četiri godine.

Ona je rekla da se "može izvesti zaključak da se u oblasti slobode medija i izražavanja urušavaju ljudska prava" i dodala da su potrebni konkretni koraci navedeni u preporukama, ali i da EU to uvidi.

Kako je precizirala, to znači da EU treba da prepozna stanje i konstatuje da u oblasti slobode izražavanja i medija Srbije ne stagnira nego nazaduje.

Koordinator međusektorske Radne grupe za političke kriterijume Srđan Majstorović rekao je da je to što smo u 2019. otvorili samo dva poglavlja a u 2020. do sada nijedno, s realnom bojazni da završimo godinu bez otvorenog poglavlja, jasan signal da nešto nije kako treba.

Majstorović je istakao da nova vlada treba da podnese zahtev da Srbija pređe na novu metodologiju, jer je ona izraz konsenzusa 27 članica o proširenju EU.

Kako su ranije preneli mediji, Srbija je odlučila da pređe na novu metodologiju ali nije poznato i da li je o tome zvanično izvestila EU.

Majstorović je upozorio i da brojni izveštaji ukazuju da je Srbija sklznula u grupu hibridnih demokratija.

Takođe je ukazao na opadanje uticaja parlamenta, izbore koje su obeležili neravnomerni uslovi i nedozvoljeni pritisci na birače, atmosferu podela u društvu i nepostojanje istinskog političkog dijaloga.

Majstorović je kao zabrinjavajuće naveo i delovanje "vladinih nevladinih organizacija" (GONGO) sa ciljem diskreditacije organizacija civilnog društva i radi obračuna sa političkim neistomišljenicima.

"Posebno zabrinjava što se neformalno pojavljuju naznake da će biti znatno smanjena budžetska sredstva za finansiranje NVO", rekao je Majstorović.

Koordinatorica Radne grupe za poglavlje 23 (pravosuđe i osnovna parava) Jovana Spremo rekla je da je 2019. bila godina izgubljena u tehničkom procesu revizije Akcionog plana za poglavlje 23 dodajući da se preporuke NKEU za to oblast ponavljaju iz godine u godinu.

Ona je rekla i da smo u vanrednom stanju u praksi videli kako funkcionišu institucije i kako su derogirana određena ljudska prava (npr. suđenja preko skajpa ili zabrana izlaska starijima).

Kada je reč o izmenama Ustava koje se odnose na pravosuđe, Spremo je rekla da bi, prema planu, trebalo da budu usvojene do kraja 2021.

Koordinator Radne grupe za poglavlje 24 (pravda, sloboda i bezbednost) Igor Bandović složio se da su se u uslovima vanrednog stanja mogle videti sve slabosti državnih institucija i istakao da se u poglavljima 23 i 24 najteže "fingiraju" reforme.

Sukoordinator te radne grupe Bojan Elek je kao glavne ciljeve u oblasti poglavlja 24 izdvojio reformu policije, odnosno operativnu nezavisnost policije od politike s jedne strane i organizovanog kriminala s druge, kao i borbu protiv organizovanog kriminala a s obzirom da od 2014. u Srbiji traje obračun dva crnogorska kriminalna klana.

EURACTIV.rs Home Srbija i EU Zapadni Balkan EU Energetika Održivi razvoj

NKEU predstavio Knjigu preporuka za brže evrointegracije Srbije

05.10.2020. 12:37

Read time : 4 m,

Nemanja Nenadić iz Transparentnosti Srbija je govoreći o stanju u poglavlju 5 (javne nabavke) istakao da je najveći problem što Srbija najveće infrastrukturne projekte ne realizuje u skladu sa zakonom o javnim nabavkama nego na osnovu međudržavnih ugovora ili posebnim zakonima.

"To je najgrublja povreda pravila EU, ali i javnog interesa", rekao je Nenadić.

On je takođe ukazao da je novi zakon o javnim nabavkama počeo da se primenjuje 1. jula, iako za to nisu bili stvoreni uslovi, dodajući da je kancelarija za javne nabavke donela podzakonske akte gotovo u danu kada je zakon stupio na snagu.

Nemanja Šormaz iz Centra za visoke ekonomske studije (CEVES) je govoreći o stanju u sektoru poglavlja 32 (finansijska kontrola) ukazao da je najveći problem interna kontrola u javnom sektoru.

On je rekao i da ne postoje svi uslovi da se primeni finansijska kontrola jer nema strateških okvira.

Koordinator Radne grupa za poglavlje 8 (konkurencija) Slobodan Krstović očekuje da EK ove godine u izveštaju o napretku za to poglavlje izvesti "o nekom umerenom napretku" jer je donet zakon o kontroli državne pomoći.

On je rekao i da za to poglavlje ima šest merila i da ćemo ga verovatno zatvoriti među poslednjima, kao i Crna Gora.

Govoreći o Programu ekonomskih reformi (ERP), Krstović je rekao da je civilno društvo dalo neke preporuke o strukturnim reformama za taj program.

Istovremeno je Dragojlović istakla da je ERP odličan instriment da se sazna šta država namerava da uradi pošto nema strategije razvoja Srbije.

Nataša Vučković, koordinatorka Radne grupe za poglavlja 2 i 19 (slobodno kretanje radnika i socijalna politika i zapošljavnje) govorila je o značaju unakrsnih analiza kroz više poglavlja, s obzirom da postoje neprimenjive i kontradiktorne odredbe.

Koordinator Radne grupe za poglavlja 4 i 9 (slobodno kretanje kapitala i finansijske usluge) Marko Obradović ukazao je na potrebu da se razmotri liberalizacija zakona o deviznom poslovanju u pogledu slobode domaćih pravnih lica da kupuju devize, kao i da se omogući platni promet u devizama u zemlji.

Nikola Marković iz Društva za informatiku Srbije istakao je da je pandemija pokazala značaj digitalizacije i informacionog društva.

On je istovremeno upozorio da Srbija nema integralni informacioni sistem, već se sve radi ad hoc, kao i da zemlja značajno zaostaje po IT potrošnji za EU. (euractiv.rs)

Mediji

Sumpor

Peščanik, Zlatko Minić, 18. oktobar 2020.

Ni Vulinovo dalekometno prosipanje otrova po regionu, ni Vučićevi pokušaji da glumi mangupa dok sikće na novinare, pa ni „uta-ta, baš sam mu odgovorio“ [lupetanje](#) Marka Đurića koje ekselencija zamišlja kao polemiku sa [Florijanom Biberom](#), ne mogu se uporediti sa prvim literarnim [uratom](#) Milorada Grčića.

Dobro, zavapiće (s pravom) čitalac, zar ćemo se baviti izjavama i saopštenjima čoveka kojega su politički oportunistam i odanost Vođi doveli do rukovodećih pozicija u Kolubari i EPS-u, iako nije ispunjavao uslove iz zakona,[1](#) a koji danas nezakonito uzurpira fotelju u Balkanskoj 3, pošto mu je mandat vršioća dužnosti direktora istekao u martu 2017.

Ne, naravno, Grčić i piskaranje PR tima SNS-a (izražavam sumnju da je sam sastavio tako dugačko saopštenje, čiji „rukopis“ neodoljivo podseća na slične izjave koje su potpisivali drugi napredni lumeni) ovde su samo ilustracija za one koji i danas postavljaju pitanje zbog čega Vučić ne želi da bar forme radi sprovede konkurse i neke svoje ljude postavi za direktore preduzeća u državnom vlaštvu, već upadljivo gura prst u oko i domaćoj javnosti i međunarodnim organizacijama.

Zamislite prvo da živimo u nekoj relativno normalnoj zemlji u kojoj je 2001. ili 2004. ili 2008. ili 2012. godine (odaberite po volji i naklonosti neku godinu diskontinuiteta sa prethodnom vladom) odlučeno da se profesionalizuje upravljanje javnim preduzećima, da se partijama ukinu te privilegije. I zamislite da je na čelu EPS-a profesionalac koga ne sputava obaveza da vodi socijalnu politiku neekonomskom cenom struje (pa da se, na primer, ne mora izmišljati akciza na struju da se sirotinja ne doseti da je struja poskupela), neekonomskim brojem radnih mesta za ljude bez pravog zaposlenja, podelom nezarađenih beneficija i njihovim preimenovanjem, da se ostatak javnosti ne doseti da se deli 13. plata ili da zaposleni uživaju pogodnosti o kojima mogu samo da sanjaju robovi zaposleni kod (izdašno subvencionisanih) stranih investitora ili kod domaćih „privatnika“ koji su loše izguglali šta je to liberalni kapitalizam.

I zamislite sad da taj profesionalac tokom izborne kampanje [obilazi](#) varoši sa predsednicima opštine, lokalnim stranačkim kandidatima za reizbor, otvara gradilišta, nedovršene ili završene trafostanice i objašnjava da struja služi tome da bi radile fabrike koje je širom zemlje Srbije posejao predsednik Vučić.

Sumpor

ZLATKO MINIĆ 16/10/2020

Foto: Predrag Trokić

Ni Vulinovo dalekometno prosipanje otrova po regionu, ni Vučićevi pokušaji da glumi mangupa dok

Zamislite da učestvuje u telefonskom igrokazu „Ja ću tebe pozvati telefonom sa nekog sela na Pešteru da ti objasnim kako radi trafostanica i kakvu da ovde pod hitno postaviš“, čiji je jedini cilj da Vođa učvrsti imidž „(električne) sile koja rešava stvar“.

Pitanje je da li bi to radio i [Aleksandar Obradović](#), direktor EPS-a od 2012. do 2016. koji nije krio da je tu došao po naprednoj partijskoj liniji, ali je bio i prvi direktor izabran na konkursu, sa vizijom korporativizacije. Sada Obradović izgleda kao oni proverbijalni Turci za kojima vape drumovi.

Nezakoniti vršilac dužnosti koji je nezakonito došao na funkciju radi šta mu se kaže. Pravi direktor, pa čak i stranački čovek, izabran na konkursu, mogao bi da kaže dosta je, aman, smenite me. A smenjivanje podrazumeva složenu proceduru, pa čak i mogućnost da se direktor izjasni i odgovori na ono što mu se spočitava. A v.d. se briše gumicom, lakše nego grafit ispisan komadom ćumura na zidu pečenjare negde u Obrenovcu.

I onda kad neko nezakonitom vršiocu dužnosti [spočita](#) da je odgovoran za ogromne gubitke EPS-a i za ekološku katastrofu jer ne funkcioniše postrojenje za odsumporavanje u Kostolcu, sve što Grčić (stručno) ima da odgovori jeste da je opozicionarka koja je podatke iznela preletač, da ona ima veze sa rezolucijama „kojima je htela ceo naš narod da proglasi genocidnim“, a da je njen partijski kolega oterao MMF iz Srbije.

Ovo (naizgled) bulažnjenje zapravo je ista ona „argumentovana debata“ kakvu smo prethodnih godina slušali u Skupštini Srbije kada je opozicija kritikovala neke odredbe zakona i ono za šta pomenuti PR tim (verovatno ispravno) sudi da prija uhu prosečnog birača. To je taj ljudski, moralni, politički sunovrat čije razmere ponekad ne možemo da pojмимо jer nemamo ni vremensku ni prostornu distancu – bezočnost, bestidnost i bahatost nas svakodnevno gaze.

A što se tiče ekonomskog i ekološkog sunovrata, to će tek doći na naplatu, kad se raskrčmi sve što može, kad se „pojede“ supstanca i kad najveći sistemi i resursi odu dođavola. Moći ćemo i mi sa njima jer, da parafraziram Panteliju, ko je sa ovima živeo, ni pakao mu neće teško pasti. Pripremamo se, eto, i sumpora smo se već nadisali.

Najam vozila po enormnim cenama, novi šablon vlasti za izvlačenje para

Danas, M.N. Stevanović, 10. oktobar 2020.

Gradsko saobraćajno preduzeće Beograd odustalo je 8. oktobra od tendera raspisanog u julu ove godine na osnovu koga je od konzorcijuma SDT Group i njene ćerke firme SDT Renting trebalo da iznajmi na pet godina 37 đačkih autobusa za iznos od ukupno 6,3 miliona evra, ili 180.000 evra po vozilu. To je više nego dvostruko skuplje od novih autobusa. Ugovor koji je GSP već sklopio sa SDT Group po tenderu iz novembra prošle godine, za najam deset autobusa na pet godina, po ceni od 1,1 milion evra ili 110.000 za jedno vozilo, ostao je na snazi.

Od većeg tendera se odustalo samo nekoliko dana nakon što je BIRN objavio detalje iz ove nabavke i preneo mišljenja stručnjaka da je cena autobusa sa karakteristikama kakve je tražio GSP, u proseku 80.000 evra. Obrazloženje je bilo da je Grad, rebalansom budžeta obezbedio novac da se ta vozila kupe.

Ovo nije jedini slučaj nabavke kojom je predviđeno da najam automobila košta više nego da se kupi novi. Prošlog proleća Danas je pisao o tenderu Ministarstva rada koje je bilo spremno da za trogodišnji najam 110 automobila srednje klase plati 1,8 miliona evra a da ih po isteku tog perioda vrati dobavljaču. Nakon što je naš list objavio tekst o toj nabavci, Ministarstvo je odustalo od tendera sa obrazloženjem da je nastupila hitna situacija, neodložnapopravka i sanacija u dve ustanove socijalne zaštite što, navodno, ranije nije moglo da se predvidi. Izlišno je napomenuti da se u te dve ustanove prošle godine nakon obustavljene nabavke, nisu vršili nikakvi radovi.

Oba slučaja, ali i oni koji su prisutni sa manjim iznosima i prolaze nezapaženo, ukazuju da bi to mogao biti novi model izvlačenja para iz budžeta, ali je i za stručnjake problem to što institucije ne reaguju i ne istražuju sporne situacije. Profesor sa FEFA Goran Radosavljević kaže za Danas da je tu reč o operativnom lizingu koji kod nas nije uobičajen, ali da se taj model široko koristi u svetu.

- To znači da vi iznajmite auto i plaćate mesečni najam a vlasnik od koga ste ga rentirali i kome ćete ga vratiti održava vozilo, servisira, popravlja, menja zimske gume, što je sve obuhvaćeno cenom najma. Da li je to novi model za izvlačenje para? Nije nemoguće. Svakako treba videti da li su cene veće od uobičajenih, mada je to kod nas teško jer je operativni lizing jako redak i problem je da se utvrdi tržišna cena. Ali, ako je viša od cene automobila ili autobusa kada biste ga kupili, onda nešto debelo nije u redu. Kada je duplo veća kao u ovom slučaju, ondaje, jedan na jedan, to izvlačenje para, znači da je neko uzeo debele provizije za taj posao - kaže Radosavljević.

On dodaje da je još veći problem ukoliko je došlo do favorizovanja jednog ponuđača, a u ovom slučaju jeste ako je uslove tendera mogla da ispuni samo jedna firma.

- To nije samo izvlačenje para, to je već krivično delo. Po Zakonu o javnim nabavkama ne smete da favorizujete ni jednog ponuđača niti da u tenderu navodite karakteristike koje samo jedan ponuđač može da ispuni. Nažalost, to se često zloupotrebljava i da imamo neke institucije, proces bi bio davno pokrenut. U ovom slučaju, čak po dva osnova: jedan je to što je cena dvostruko veća od tržišne, a drugi to što su karakteristike navedene u tenderu takve da može da ih ispuni samo jedan ponuđač. To je neprihvatljivo - objašnjava Radosavljević.

Pažnju javnosti kod GSP-ove nabavke privukao je i detalj na koji su ukazali stručnjaci - da su osobine navedene u javnom pozivu takve da ih je mogao ispuniti samo jedan dobavljač, SDT. Praktično, kao da su prepisani iz kataloga tog distributera, o čemu svedoči i komična omaška. Naime, u katalogu se, u rubrici „boja” navodi: „žuta ili po izboru naručioca” a ta formulacija prepisana je u tenderu.

Inače, SDT u poslednjih nekoliko godina sa GSP-om sklapa vredne ugovore i oko 40 puta je bio pobednik na tenderima tog javnog preduzeća.

Za Nemanju Nenadića iz Transparentnosti Srbija, u ovom je slučaju reč o neracionalnom upravljanju javnim resursima, budžetom javnog gradskog saobraćajnog preduzeća.

- Pre nego što uopšte započne postupak javne nabavke, bilo da je reč o kupovini ili iznajmljivanju, naručilac mora da izvrši i analizu tržišta ali i da odredi koja vrsta nabavke bi na najbolji način mogla da zadovolji njegove potrebe. To je GSP trebalo da uradi pre raspisivanje tendera, da utvrdi koje su cene za kupovinu, za najam, da se na osnovu toga odluči šta je povoljnije. Ukoliko u tom trenutku nisu imali dovoljno novca, mogli su da se odluče alternativno za finansijski lizing ili kredit tako da nesrazmerno skupo iznajmljivanje nije bila nužnost već nešto u šta su ušli smišljeno. A s obzirom na to da se samo jedna firma javila, a da su oni prethodnim ispitivanjem tržišta mogli da znaju kako će situacija biti takva, onda se s razlogom može sumnjati da je posao unapred namešten upravo za tu firmu - zaključuje Nenadić.

Veliki međdržavni ugovori čiji je sadržaj za nas tajna

Nova.rs, Daniela Ilić Krasić, 20. oktobar 2020.

Što dve države dogovore, javnost ne mora u detalje da zna. Osim što su brana konkurenciji, pa se po pravilu ne zna da li je Srbija mogla da uštedi neki dinar ili zaradi dinar više prilikom finansiranja izgradnje nekog projekta ili zajedničkog ulaganja, međdržavni sporazumi po pravilu donose i - tajnost ugovora, piše portal Nova.rs.

Čak i tamo gde su postupci bili javni, poput tendera za sklapanje ugovora o koncesiji za beogradski Aerodrom, neki delovi ugovora i dalje su – zatamnjeni, a javnost je ostala uskraćena za dokument koji je prethodio celoj priči o tome da li nam je koncesija uopšte bila potrebna.

Zakon o javnim nabavkama i ostali domaći propisi ostaju samo slovo na papiru kada je reč o međdržavnom sporazumu sklopljenom zarad prodaje neke državne kompanije, na primer.

Otkako je NIS 2008. godine prodat, kako su mnogi tvrdili – ispod cene, jer je za 51 odsto kompanije ruski Gaspromnjeft platio svega 400

The screenshot shows a news article on the Nova.rs website. The article title is "Svi veliki međdržavni ugovori čiji je sadržaj za nas tajna" (All large intergovernmental agreements whose content is secret to us). The author is Daniela Ilić Krasić, and it was published on October 20, 2020. The article text is partially visible, matching the text in the document. To the right of the article is a sidebar with "Najnovije vesti" (Latest news) featuring several news items with small images and headlines.

miliona evra, a ispostavilo se da su investicije u stvari kredit koji vraćamo ([Insajder, 2016](#)), praksa sa sklapanjem ugovora daleko od očiju javnosti se – nastavila.

Sporazum sa Ujedinjenim Arapskim Emiratima

Jedan od najupečatljivijih slučajeva je onaj o ulaganju kompanije iz Ujedinjenih Arapskih Emirata – “Al Ravafed” u srpsku poljoprivredu.

Međudržavni sporazum o saradnji dve zemlje – Srbije i Ujedinjenih Arapskih Emirata, sklopljen je 2013. godine

“Er Srbija”

Prva investicija na osnovu ovog sporazuma bila je u tadašnji JAT, sada “Er Srbiju”.

Vlada Srbije i avio kompanija Etihad z UAE, potpisali su 2013. godine sporazum kojim je JAT prestao da postoji, a nasledila ju je “Er Srbija”, novoosnovana kompanija sa udelom u vlasništvu od 51 odsto koliko ima Srbija i 49 odsto koliko ima “Etihad airways”.

Sporazum je, 1. Avgusta 2013. u ime srpske strane potpisao Aleksandar Vučić kao potpredsednik Vlade.

Finansijski detalji nisu bili poznati. Sve do godinu dana kasnije, dok BIRN nije obavio nacrt ugovora između Vlade Srbije i “Etihad airways” i otkrio da je država Srbija za 51 odsto vlasništva u novoformiranoj “Er Srbija” [platila višestruko u odnosu na partnera iz UAE](#).

“Samo u 2013. godini, prema podacima iz ugovora, Srbija je bila u obavezi da plati preko 90 miliona dolara dok je partner iz Ujedinjenih Arapskih Emirata za 49 odsto vlasničkog udela uplatio 40 miliona dolara u vidu zajma.

Pored ovoga državi je ostalo da plati sva dugovanja koja su bila procenjena na preko 230 miliona dolara” stoji u ugovorima koje je objavio [BIRN](#).

Vlada Srbije je svoje obaveze platila mehanizmima državne pomoći, pokazuje ovo istraživanje BIRN. Međutim, kako se ističe – postupak dodele državne pomoći obavljen je tajnom jer je iz Rešenja o dodeli državne pomoći izostavljen niz podataka koji se tiču iznosa dodeljene pomoći.

Situacija sa “Er Srbijom” ni danas ne prestaje da intrigira javnost.

Ovaj put [reč je o vraćanju zajma od 57,62 miliona dolara, za koji se tvrdi da ga je “Er Srbija” samostalno namirila](#), iako je prethodno najavljivano da će državna pomoć biti neophodna za oporavak nacionalnog avioprevoznika.

“Al Ravafed”

Novi “posao” sa Emiratima bio je u oblasti poljoprivrede. Sporazum o zajedničkom ulaganju ovaj put u ime srpske strane potpisao je Dušan Vujović, ministar ekonomije – 4. Jula 2014. godine.

Insajder je [nepune tri godine kasnije](#) pisao da “ Al Ravafed” do tada nije uplatio nikakvu naknadu za korišćenje državnog zemljišta. Reč je o 3.500 hektara zemlje u vlasništvu Vojne ustanove Morović u pogonu Karađorđevo.

“Pre nego što je sklopljen posao s Ujedinjenim Arapskim Emiratima od tog zemljišta je ubiran prihod od 223 evra po hektaru godišnje. To znači da je za dve godine, koliko tu zemlju obrađuje Al Ravafed, Vojna ustanova Morović ostala bez 1,5 miliona evra”, naveo je Insejder pozivajući se na svoja saznanja.

Kompaniji Al Ravafed Srbija, u kojoj strani partner ima 80 odsto vlasništva, dato je na korišćenje hiljade hektara državnog poljoprivrednog zemljišta u Bačkoj po povlašćenim uslovima i bez javne licitacije.

“Između ostalog, ugovorom je predviđeno da Al Ravafed Srbija dobije na korišćenje hiljade hektara poljoprivrednog zemljišta u Karađorđevu, u vlasništvu Vojne ustanove Morović, kojoj će zauzvrat isplaćivati 20 odsto godišnjeg neto profita ostvarenog na toj zemlji.

Ugovor o davanju na korišćenje zemljišta u Karađorđevu potpisan je na 30 godina. Uz obavezu plaćanja naknade za zemljište, arapski investitori su se obavezali da će uložiti šest miliona evra u sisteme za navodnjavanje”, podseća [Insajder](#).

Nesklopljeni ugovor sa “Mubadalom”

Tu je i priča o investiciji kompanije “Mubadala” u proizvodnju mikročipova – sporazum je potpisan 3. oktobra 2013. godine u Beogradu, a potpis na ugovor je stavio ponovo prvi potpredsednik vlade Aleksandar Vučić.

U julu 2014. dnevni list [Danas](#) je podsetio da je u ovu fabriku trebalo da bude uloženo čak četiri milijarde dolara. Najavljivano je i otvaranje istraživačko-razvojnog centra Mubadale, kao prethodnice za buduću fabriku. U taj centar je trebalo da se uloži nekoliko stotina miliona evra i da u njemu posao nađe 50 doktora nauka.

Od čipova i cele priče do danas – ni traga...

“Al Dahra” i PKB

Još jedna kompanija iz Emirata opredelila se za ulaganje u srpsku poljoprivredu, u zajedničkom projektu sa Srbijom. Reč je o Al Dahri, a potpis na ovaj ugovor stavio je tadašnji ministar finansija i ekonomije Mlađan Dinkić u martu 2013. godine.

Ako vam naziv ove kompanije zvuči poznato to je zbog toga što je u oktobru 2018. Godine, “Al Dahra Srbija” kupila deo imovine PKB. I, na tome je, prema [računici Insajdera](#), samo na osnovu razlike između plaćene i fer vrednosti te imovine zaradila čak – 106,3 miliona evra.

“Najvrednija imovina PKB-a koju je u postupku privatizacije kupila Al Dahra je 17.000 hektara poljoprivrednog zemljišta nadomak Beograda. U finansijskom izveštaju ove kompanije se navodi da je samo kupovinom tog zemljišta Al Dahra stekla imovinu vrednu veću od 170 miliona evra. Prema

dokumentaciji do koje su došli novinari Insajdera, Al Dahra je zemljište kupila za duplo manje novca, odnosno za 80 miliona evra. Al Dahra je zemljište plaćala 4.700 evra po hektaru”, navodi Insajder.

Potpisivanje međudržavnih sporazuma i donošenje lex specialis-a kojima se suspenduju domaći zakoni zbog poslova od “nacionalnog interesa” nešto je što spaja sadašnju i prethodnu vlast, ukazao je [Insajder](#).

“Za vladu Mirka Cvetkovića je 2009. takav projekat bio Južni tok, dok je za Vladu Aleksandra Vučića 2015. to bio projekat Beograd na vodi. Za oba projekta je donet poseban zakon o eksproprijaciji, odnosno o državnom preuzimanju imovine od privatnih vlasnika po tržišnim cenama u ime javnog interesa”, naveo je Insajder.

Beograd na vodi

Podsetimo, projekat izgradnje “Beograda na vodi” predstavio je Aleksandar Vučić zajedno sa predstavnikom građevinske kompanije „Emmar Properties” iz Dubaija. Nova kompanija “Eagle Hills” registrovana je u Emiratima. Vrednost investicija u Beogradu najavljena je u vrednosti od – tri milijarde dolara.

“Prema ugovoru kojim se na teritoriji Beograda na vodi suspenduju domaći zakoni, arapska firma Eagle Hills ulaže 150 miliona evra i obezbeđuje, kako se navodi, kamatonosni zajam od 150 miliona evra. S druge strane, Srbija ulaže zemljište od 100 hektara, ima obavezu raščišćavanja celog područja i obavezu izgradnje infrastrukture. Poslovni plan je proglašen poslovnom tajnom preduzeća Beograd na vodi, u kom arapski investitor ima 68 odsto vlasništva, a država Srbija 32 posto”, pokazuje analiza [Insajdera](#).

Uz priču o Beogradu na vodi vezuje se i rušenje u Sava mali, u Hercegovačkoj ulici, u noći između 24. i 25. aprila 2016. godine.

“Iako su gradske vlasti tvrdile da uklanjanje objekata u Hercegovačkoj nije bilo potrebno sve do kraja 2019, analiza Insajdera je pokazala da je, prema ugovoru, rok za raščišćavanje područja u kom se nalazi Hercegovačka bio 30. jun 2016.”, navodi Insajder.

Preduzeće “Beograd na vodi” osniva se 24. Jula 2014. godine (68 odsto vlasnik Belgrade Watrfront Capital Investment LLC iz Emirata, dok ostatak pripada Republici Srbije)

U decembru 2016. godine [BIRN](#) otkriva da je Vlada Srbije ustupila besplatno zgradu Geozavoda u Savamali preduzeću “Beograd na vodi”, na 30 godina i uz mogućnost daljeg izdavanja tog prostora.

Sporazum sa Kinom

Ukupna vrednost zajedničkih projekata Srbije i Kine je, prema rečima ministarke za infrastrukturu Zorane Mihajlović – više od sedam milijardi evra.

Stanje duga u budžetu Srbije za 2020. po ranijim pozajmicama je 1,128 milijardi evra, a ove godine planirani su sporazumi o zajmovima vrednim 2,125 milijardi evra.

Kako je ranije za Nova.rs izjavio [nekadašnji sekretar u ministarstvu finansija i saveetnik u vladi Zorana Đinđića, Dušan Nikezić, za Srbiju je nepovoljno što se projekti ugovaraju bez tendera, po ceni koju određuje kineska strana.](#)

“Najveći problem je što sve aktivnosti, od projektovanja do završnih radova, obavljaju kineske firme, pa tako izostaje korist za našu građevinsku industriju i privredu uopšte”, ocenio je Nikezić. Prema računici koju je naveo, s obzirom da je Srbija sa Kinom već dogovorila zaduživanje od 7,35 milijardi evra, narednih dvadesetak godina za servisiranje kineskih dugova u proseku ćemo izdavajati preko 500 miliona evra godišnje.

“To praktično znači da 1. januara svako domaćinstvo u Srbiji prvo uplati Kini 250 evra, pa onda započne novu godinu. Pored toga, stalno se najavljuju novi projekti u oblasti infrastrukture, telekomunikacija, energetike, medicine, vojne industrije... pa je izvesno da će se ovaj teret samo povećavati”, pojasnio je Nikezić.

Povezivanje Kine sa Evropom i Afrikom kroz inicijativu prvobitno nazvanu “Jedan pojas, jedan put”, započela je 2013. godine kada je Kina počela da promovise ideju, koja predviđa i kineske investicije u razvoj putne i pomorske infrastrukture u 68 zemalja. Srbija je deo Procesu saradnje Kine sa državama centralne i istočne Evrope od 2012. godine, koji je kasnije postao deo inicijative “Pojas i put”.

Jedno od angažovanja Kine je i na izgradnji brze pruge do Budimpešte.

Kineske kompanije grade dve deonice – od Beograda do Stare Pazove i od Novog Sada do Subotice. Ono između grade – gradi kompanija ruskih državnih železnica RŽD International.

Da tajnost ugovora nije samo specijalitet rezervisan za Srbiju, pokazuje i informacije iz Mađarske – tamošnji parlament je izglasao da detalji ugovora o kineskom finansiranju železničke pruge Budimpešta-Beograd ostanu tajni idućih 10 godina.

Prema navodima AFP – ulaganje u taj infrastrukturni projekat smatra se [“najvažnijom ikada realizovanom investicijom u Mađarskoj”](#).

Sporazum sa Rusijom

Zbog izveštaja o železnici ministarka Zorana Mihajlović zapretila je, kako je naveo [Danas](#) – Savetu za borbu protiv korupcije.

Savet je krajem jula objavio Izveštaj u kome se bavio delimično poslovanjem tri javna železnička preduzeća. Najviše pažnje posvećeno je projektima koje su oni realizovali, od izgradnje pruga do nabavke i remonta voznog parka koje su finansirani uglavnom iz kredita dobijenih na osnovu međudržavnih sporazuma sa Rusijom i Kinom.

Za deonicu od Stare Pazove do Novog Sada, dugu 40,44 kilometara, ugovoren je ukupan iznos od 247,9 miliona dolara, od čega je srpski budžet pokrio 37,2 miliona dok je ruski kredit izneo 210,7 miliona.

Radove izvodi ruski RŽD Internacional, okončano je 44,6 odsto a potrošeno ukupno 131,2 miliona dolara (52 odsto ukupnog kredita) od čega kompletno učešće srpskog budžeta (37,2 miliona) plus 25 miliona dinara.

Ugovor za izgradnju vijadukta "Čortanovci" težak je 337,6 miliona dolara, od čega je učešće Srbije 50,5 miliona, dok preostali iznos kreditira Rusija. Realizovano je 72 odsto potrebnih radova, a utrošeno 274 miliona dolara (81 odsto od ukupnog iznosa), od čega svih 50,6 miliona iz našeg budžeta plus 106 miliona dinara.

To, kako se navodi, ukazuje da su radovi plaćaju – unapred, a ne po završenim segmentima.

Tender za Moravski koridor

Za izgradnju auto-puta E-761, na deonici Pojate-Preljina, u javnosti poznat kao Moravski koridor, država je raspisala javni poziv.

Međutim, na njega se javio samo jedan ponuđač, koji je na kraju i potpisao ugovor.

Reč je o američko-turskom konzorcijumu "Behtel-Enka", sa kojim je potom i [zaključen ugovor](#).

Za ovaj tender, ipak, najzanimljivije je što je redosled radnji bio malo "pobrkan" – prvo je sa "Behtelom" u oktobru 2018. [potpisan memorandum o razumevanju o izgradnji Moravskog koridora](#), a tek sledeće godine, [u avgustu 2019. je raspisan tender](#) na kojem je jedina ponuda stigla od – "Behtela", naravno. Ugovor sa konzorcijumom u kojem je "Behtel" jedan od članova, potpisan je 5. decembra 2019. godine...

Sporazum sa Turskom

U oktobru 2019. godine predsednici Srbije i Turske, Aleksandar Vučić i Redžep Tajip Erdogan, na mestu budućeg mosta preko Save, na budućem auto-putu Beograd-Sarajevo, svečano su označili početak radova na prvoj deonici od Kuzmina do Sremske Rače.

Izgradnja i ovog auto-puta ide preko – međudržavnog sporazuma.

Koncesija za Aerodrom "Nikola Tesla"

Francuski "Vansi" preuzeo je upravljanje Aerodromom "Nikola Tesla" 22. decembra 2018. godine, nakon zaključenja ugovora 22. marta iste godine.

Javnost od tada čeka da se obelodani ceo ugovor o koncesiji, ali i studiju opravdanosti ulaska u koncesiju.

Krajem maja ove godine, na pitanje Nova.rs kada će javnost imati uvid u ova dva dokumenta, ministarka Zorana Mihajlović je odgovorila kratko: "[Kada Vlada Srbije bude odlučila da ugovor o koncesiji nije poverljiv, on će biti potpuno javan](#)".

Dva i po ponuđača po jednoj nabavci

Podsetimo na podatke Topličkog centra za demokratiju i ljudska prava – od sto finansijski najvećih poslova koje je javni sektor u Srbiji realizovao u 2019. godini, u 71 nije bilo nikakve konkurencije.

U pitanju su ugovoreni poslovi vredni skoro tri milijarde evra, a prosečna vrednost posla iznosi 28.566.877 evra.

U 12 najvrednijih poslova, u kojima dominiraju oni sklopljeni putem bilateralnih investicionih sporazuma, nema nikakve konkurencije.

Za poslove ovakvog finansijskog obima takmičilo se, u proseku 1,42 ponudjača, dok je prosečan broj ponuđača u postupcima javnih nabavki u 2019. godini, prema zvaničnim podacima Uprave za javne nabavke iznosio je 2,5.
